

בבא קמא ל"ט

משנה

שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן חייב. ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור⁹⁸. שור של חרש שוטה וקטן שנגח בית דין מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס. נתפקח החרש נשתפה השוטה גדל הקטן חזר לתמותו דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו. שור האיצטדין אינו חייב מיתה, שנאמר: "וְכִי יִגַּח שׁוֹר" ולא שיגיחוהו.

גמרא

שואלת הגמרא מדברי המשנה, ושל חרש שוטה וקטן שנגח שור של פקח פטור, ולא מעמידים לשור תם של יתומים אפוטרופוס⁹⁹ לקיים בו את הכתוב "וְהוֹעֵד בְּבַעְלָיו" ולגבות חצי נזק מגופו. והרי בסיפא שנינו שמעמידים אפוטרופוס לשור תם של יתומים לגבות חצי נזק מגופו? אמר רבא, שיש לשנות כך במשנה, ואם הוחזקו נגחנים¹⁰⁰ מעמידים להם אפוטרופוס לא כדי לגבות חצי נזק תם אלא לעשותו מועד, ואם יגח ישלם מן העליה.

ר"י אמר אמר מעליית יתומים ומביאה הגמרא שנחלקו, מניין ישלמו את נזקי השור של היתומים, רבי יוחנן אמר, שמשלם מעליית היתומים, מהנכסים של היתומים. ורבי יוסי ברבי חנינא אמר שמשלם מעליית האפוטרופוס. שואלת הגמרא, האם לרבי יוחנן גובים מעליית יתומים, הרי רב יהודה אמר בשם רב אסי שבית דין אינם נזקקים לגבות מנכסי יתומים אפילו שטר חוב שאביהם כתב¹⁰¹ אלא אם כן רבית אוכלת בה, בית דין מוכרים מנכסי יתומים ופורעים חוב שאביהם לווה מנכרי ברבית. ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית, או לכתובת אשה משום מזונות, כיון שכל זמן של יפרעו לאלמנה את הכתובה היא אוכלת משל היתומים. הרי שאין גובים מנכסיהם בדיני נזיקין? עונה הגמרא, שיש להפוך את דבריהם, רבי יוחנן אמר מעליית אפוטרופוסים, ורבי יוסי

98 אין לומר מפני שאין ב"ד נזקקים אלא לנכסים שאין להם אחריות כמו ששנינו בפרק ראשון בשוה כסף. מפני ששם מדובר בהזיקו בחיי האב משום שמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח. וגם לא משום שהוא קנס שיהיה קשה למ"ד פ"נ ממונא. אלא מפני שכמו שבתם חסה התורה שלא ישלם נ"ש כח חסו על היתומים. תוס'.

99 א"א לומר שהרישא מדברת כשלא היה אפוטרופוס בשעת הנגיחה שהרי הוא דבר פשוט. תוס'.

100 מרש"י לכאורה נראה שהכונה שיהיו מועדים בנגיחה הרביעית התוס' מפרשים שאין לומר שנגחו ג' פעמים ומעמידים אפוטרופוס שאם יגח פעם ד' ישלם נ"ש. שהרי למ"ד ליעודי גברא הוא לא הועד באותם נגיחות. אלא י"ל החזקו נגחנים ומשתגעים ליגות, וכשיגח ג' פעמים ברשות האפוטרופוס יהיו מועדים. תוס'.

101 רש"י מפרש ל פי הטעם שהגמרא בערכין אומרת מפני שאינם בני עשיית מצוה ויחכו עד שהם יגדלו. והגמרא מקשה כמה קושיות ומעמידה בשטר שיש בו רבית. רש"י. התוס' שואלים הרי רב הונא בריה דר' יהושע אמר בבב"ב שהטעם הוא משום צררי ופוסקים כמתו. 1. וי"ל שר"י אמר שאין נזקקים בכל ענין משום שהוא כמו שמקבלים עדות שלא בפני בעל דין.

ברבי חנינא אמר מעליית יתומים.

ר"א כדי שלא ימנעו מלהיות אפוטרופסים ריב"ח א' חוזר וגובה יוחנן על דבריו עושים את רבי יוסי ברבי חנינא כטועה, הרי רבי יוסי ברבי חנינא הוא דיין והוא יורד לעומק הדין, ולא יתכן שרבי יוסי ברבי חנינא אמר שנוקקים לנכסי יתומים? אלא אומרת הגמרא שאין להפוך את דבריהם, אלא שיש לתרץ את הקושיה בדברי רבי יוחנן, שבשור של היתומים שהזיק הדין שונה. ששם לרבי יוחנן כן גובים מעליית יתומים, מפני שאם נאמר שבית דין יגבו מעליית אפוטרופוס אנשים ימנעו ולא יסכימו להיות אפוטרופסים¹⁰². ורבי יוסי ברבי חנינא אמר מעליית אפוטרופוס, והאפוטרופוסים חוזרים ונפרעים מן היתומים כשיגדלו.

סומכוס א' שור שבעליו נתחרש נשתטה הלך מביאה הגמרא שתנאים נחלקו אם למדיה"י בתמותו עד שיעידו בפני בעלים מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. שנינו בברייתא, שור שנתחרשו בעליו שנשתטו או שהלכו למדינת הים, יהודה בן נקוסא אמר בשם סומכוס הרי הוא בתמותו, עד שיעידו בו בפני בעלים. וחכמים אומרים, מעמידין להם אפוטרוסים ומעידין בהם בפני אפוטרופסין. נתפקח החרש נשתפה השוטה והגדיל הקטן ובאו בעליו ממדינת הים, יהודה בן נקוסא אמר בשם סומכוס, חזר לתמותו, עד שיעידו בו בפני בעלים. רבי יוסי אמר, הרי הוא בחזקתו. ושאלו מהי כוונת סומכוס, אם נאמר שהוא לא הועד כלל, הרי ממה ששנינו בסיפא חזר לתמותו מכלל שהוא היה המועד? אלא שהרי הוא בשלמותו, שלא גובים מגופו עבור שלשת הנגיחות הראשונות שנגח. ומכאן שסומכוס סובר, שלא מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. וחכמים שאומרים מעמידין להן אפוטרופוס ומעידין להן בפני אפוטרופוס, סוברים שמעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. ובסיפא חולקים סומכוס ורבי יוסי האם שינוי הרשות כשיצא מרשות האפוטרופוס לרשות הבעלים משנה את העדאתו. סומכוס סובר ש'רשות מְשָׁה', ולרבי יוסי 'רשות אינה מְשָׁה'.

שור חש"ו שנגח ר' יעקב א' תנו רבנן, שור חרש שוטה וקטן שנגח רבי יעקב משלם ח"נ אומר משלם חצי נזק. ושואלת הגמרא מה כוונתו, אם מדובר בתם פשוט שמשלם חצי נזק ככל אדם¹⁰³. ואם מדובר במועד, הרי כשמררו שמירה מעולה פטורים, ואם לא שמרו אותו חייבים לשלם נזק שלם?

102 מכאן מדקדק ר"ח שאפוטרופוס לא משלם אפ' כשפשע. והר' שלמה בחור מדיין מהגמרא בהמפקיד בשור שלא היו לו שינים שהאפוטרופוס משלם בפשיעה. ור"י מפרש שאפוטרופוס חייב על הפשיעה ולא ימנעו בין כשמינהו אבי יתומם ובין כשמינהו בי"ד כמו שהגמרא בהניזקין מפרשת. אבל כאן לא מינה לטובת היתומים לא לתקנת העולם ואם יאמרו שישלם ימנעו ולא יעשו אפוטרופסים. ובירשמי בהניזין אמרו שר"י הוא אפ' כחכמים ולא דוקא כאבא שאול. וריב"ח יכול לסבור גם כחכמים מפני שאדם אינו מבריה עצמו מן התשלומין. תוס'.

103 ואם הוא רצה להשמיע שמעמידים אפוטרופוס לתם היה צריך לשנות ר' יעקב מחייב ולא יותר. תוס'.

אמר רבא, מדובר בשור מועד ששמרו בשמירה פחותה ולא שמרו אותו שמירה מעולה. ורבי יעקב סובר כרבי יהודה שאמר 'צד תמות במקומה עומדת'. וסובר כרבי יהודה שאמר שלמועד מספיקה שמירה פחותה. וסובר כחכמים שאמרו מעמידין אפטרופוס לתם לגבות מגופו.

אביי א' שר' יעקב ור' יהודה חולקים ואמר אביי, והרי רבי יעקב חולק על רבי יהודה, אם מעמידים אפטרופוס לתם ששינו בברייתא, שור של חרש שוטה וקטן

שנגח רבי יהודה מחייב, ורבי יעקב אומר שמשלם חצי נזק? אמר רבה בר עולא, שרבי יעקב מפרש שמה שרבי יהודה מחייב זה רק חצי נזק. שואלת הגמרא ולאביי שאמר שרבי יעקב ורבי יהודה חולקים במה הם חולקים? עונה הגמרא שמדובר במועד שלא שמר אותו כלל. רבי יעקב סבר כרבי יהודה לגבי 'צד תמות במקומה עומדת'. וחולק עליו וסובר שאין מעמידים להם אפטרופוס לתם לגבות מגופו ואינו משלם אלא את חצי הנזק של מועד¹⁰⁴, ולרבי יהודה כן מעמידין להן אפטרופוס.

מובן שאביי מעמיד את הברייתא ואמר רב אחא בר אביי לרבינא, מובן שלאביי הסובר במועד שרבי יעקב ורבי יהודה חולקים אם מעמידים להן

אפטרופוס. מעמיד את הברייתא הראשונה שהבאנו, שור חרש שוטה וקטן שנגח רבי יעקב אומר משלם חצי נזק, במועד ולא שמר אותו כלל¹⁰⁵. אבל לרבא שאמר שרבי יעקב ורבי יהודה חולקים ולדברי שניהם מעמידים להן אפטרופוס. קשה מדוע הוא העמיד את הברייתא הראשונה במועד, הרי הוא יכול להעמיד אותה בתם¹⁰⁶. ואם רבי יעקב סובר כרבי יהודה בשמירה פחותה אינה מספיקה לשור תם, רבי יעקב אומר שמשלם חצי נזק כששמר אותו שמירה פחותה. ואם הוא סובר כרבי אליעזר בן יעקב שסובר ששמירה פחותה מספיקה לשור תם, רבי יעקב אומר שמשלם חצי נזק כשלא שמר כלל. ורבי יעקב אומר שמעמידים אפטרופוס לתם לגבות מגופו¹⁰⁷? אמר לו רבינא, שהתנא אמר דבר אחד שיש בו שני טעמים.

רבא העמיד את הברייתא במועד ובשמירה פחותה, כדי שנלמד שרבי יעקב סובר כרבי יהודה שאמר 'צד תמות במקומה עומדת', וסובר כרבי יהודה שאמר שלמועד מספיקה שמירה פחותה. אבל הוא סובר כחכמים שמעמידים אפטרופוס לתם לגבות מגופו.

104 ורבא לא רצה לתרץ כך כיון שלא כתוב ר' יהודה אומר חייב נזק שלם. ועוד שכיון שלא שמר אתו לל היה צריך לומר שאינו משלם אלא חצי נזק שהוא החידוש בדבר. ועוד שמשמע ח"נ מגופו כמו בכל מקום. תוס'.

105 שהרי בברייתא השניה שנינו שרבי יעקב סובר שאין מעמידים אפטרופוס לתם לשלם מגופו

106 כיון שעכשיו העלה בדעתו שאמר צד תמות במקומה עומדת, אינו יכול לומר ר' יעקב מחייב מפני שצריך להוכיח חצי נזק לומר שמעמידים אפטרופוס לתם. ואם היה נאמר מחייב היינו אומרים שמדובר במועד. אבל מקודם שלא העלה בדעתו לומר שצד תמות במקומה עומדת הקשו אי בתם פשיטא. תוס'.

107 והברייתא אינה אומרת ורבי יעקב מחייב. מפני שהיינו אומרים שהברייתא מדברת במועד וחייב לשלם נזק שלם, אבל בתם אין מעמידים אפטרופוס. רש"י.

רבינא אמר, שרבי יעקב ורבי יהודה אינם חולקים בשור תם של חרש שוטה וקטן. אלא הם חולקים אם 'רשות משנה' כגון שהשור היה מועד והחרש נתפקח, השוטה נשתפה, והקטן הגדיל. רבי יהודה סובר שהשור הוא בחזקתו, ונשאר מועד. ורבי יעקב שאומר שמשלם חצי נזק סובר סובר שרשות משנה. וכיון שהשור יצא מרשות האפוטרופוס ונכנס לרשותם אינו מועד.

